

Jitka Hůsková, Petra Kašná

Ošetřovatelství – ošetřovatelské postupy pro zdravotnické asistenty

Pracovní sešit I/1. díl

historie ošetřovatelství – ošetřovací jednotka –
vizita – dezinfekce a sterilizace

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Mgr. Jitka Hůsková, Mgr. Petra Kašná

OŠETŘOVATELSTVÍ – OŠETŘOVATELSKÉ POSTUPY PRO ZDRAVOTNICKÉ ASISTENTY
Pracovní sešit I/1. díl

Recenze:

Mgr. Taťána Filipová
Mgr. Pavla Horská

© Grada Publishing, a. s., 2009
Cover Photo © fotobanka allphoto, 2009

Vydala Grada Publishing, a. s.
U Průhonu 22, Praha 7
jako svou 3639. publikaci

Kresby dodaly autorky.
Odpovědný redaktor, sazba a zlom Mgr. Václav Urban
Počet stran 104
1. vydání, Praha 2009

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.
Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

Autorky děkují za oporu a technickou spolupráci Mgr. Ladislavu Peřestému.

Názvy produktů, firem apod. použité v této knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků, což není zvláštním způsobem vyznačeno.

Postupy a příklady v knize, rovněž tak informace o lécích, jejich formách, dávkování a aplikaci jsou sestaveny s nejlepším vědomím autorů. Z jejich praktického uplatnění ale nevyplývají pro autory ani pro nakladatelství žádné právní důsledky.

Všechna práva vyhrazena. Tato kniha ani její část nesmějí být žádným způsobem reprodukovány, ukládány či rozšiřovány bez písemného souhlasu nakladatelství.

Obsah

Slovo úvodem	6
1 Úvod do ošetrovatelství	7
1.1 Pojetí ošetrovatelství	7
2 Historie ošetrovatelství	11
3 Současné vzdělávání zdravotnických pracovníků	14
4 Ošetrovací jednotka	17
4.1 Úvod do problematiky ošetrovací jednotky	17
4.2 Stavební uspořádání standardní ošetrovací jednotky	18
5 Pobyť v nemocničním prostředí	23
5.1 Přijetí do nemocnice	23
5.2 Přijetí na ošetrovací jednotku	24
5.3 Překlad nemocného	25
5.4 Propuštění nemocného	26
6 Zdravotnická dokumentace	30
6.1 Hlavní komponenty zdravotnické dokumentace	30
7 Vizita	33
8 Základy dezinfekce a sterilizace	37
8.1 Dezinfekce	37
8.2 Druhy dezinfekce	39
8.3 Dezinfekční přípravky	41
8.4 Příprava a ředění dezinfekčního přípravku	42
9 Sterilizace	46
9.1 Sterilizační postup	46
9.2 Kontrola sterilizace	49
10 Lůžko pro nemocného	51
10.1 Typy a vybavení lůžek	51
10.2 Úprava lůžka	54
10.3 Polohy nemocného na lůžku	58
11 Hygienická péče	61
11.1 Úvod do hygienické péče	61
11.2 Praktický postup hygienické péče o kůži na lůžku	65
11.3 Péče o dutinu ústní a zuby	69
11.4 Péče o dutinu nosní, uši a nehty	72
11.5 Péče o vlasy	74
11.6 Hygienická péče o inkontinentní nemocné	78
12 Výživa nemocných	82
12.1 Úvod do výživy nemocných	82
12.2 Zajištění výživy nemocného	85
13 Obvazový materiál a obvazová technika	90
13.1 Obvazový materiál	90
13.2 Obvazová technika	91
13.3 Šátkové obvazy	93
13.4 Obinadlové obvazy	96
13.5 Obvazy z pružné tkaniny, náplastové obvazy	99
13.6 Sádrový obvaz	100
Seznam použité literatury	102

Slovo úvodem

Tato učebnice, která je určena pro žáky a jejich učitele středních zdravotnických škol, oboru Zdravotnický asistent, si klade za cíl podpořit interaktivní výuku v oblasti ošetrovatelských postupů v souladu s odbornými kompetencemi.

Strukturování jednotlivých kapitol této učebnice umožňuje pracovat s množstvím nových poznatků, ale i dostupných mezioborových informací. Autorský kolektiv se snažil při tvorbě publikace o podporu rozvoje žákovských schopností třídit nové informace z více perspektiv a posuzovat jejich význam pro vlastní potřeby, a tím naplnit jednu z klíčových kompetencí žáka střední školy.

Členění jednotlivých dílů umožňuje flexibilně přecházet k jednotlivým tématům podle individuálního plánu učitele, žáka nebo školy, a to i v rámci školního vzdělávacího programu. Učebnice nepředkládá pouze hotový informativní text, zahrnuje i prostor pro žáka, pro vklad jeho myšlenek a poznámek podle výkladu a pokynů učitele.

Ošetrovatelství by mělo nabídnout interaktivní uspořádaný poznávací proces základních ošetrovatelských postupů, se kterými se žák setká v reálném nemocničním prostředí, a to včetně řešení komunikativních dovedností vztahu mezi zdravotnickým personálem a nemocným člověkem.

Do odborné učebnice jsou zakomponovány prvky kritického myšlení, které jsou vázány na skutečné podněty, ke kterým má profese zdravotnického asistenta vztah. Nabízí jak ucelenou představu o postupu ošetrovatelského výkonu, tak i strategie podporující kritické myšlení vyžadující aktivitu při řešení úkolu. Učebnice navazuje na již publikované teorie ošetrovatelských postupů a předpokládá, že si je žák osvojí při praktickém vyučování ve vyšším ročníku.

Učebnice nabízí třífázový model učení:

1. **Evokace.** Co žák už o daném tématu ví a zná (s využitím mezipředmětových vztahů). Formou evokačního cvičení dává možnost žákovi volně se vyjadřovat a zaktivizovat své kognitivní procesy do další fáze, kdy se setká s novými informacemi.
Příklad: Využití interaktivních metod opakování otázek, které mají žáci zodpovědět apod.
2. **Uvědomění si významu.** Učebnice pracuje se žákem na nových informacích, udržuje jeho zájem při zahájení konkrétní dovednosti ošetrovatelského postupu.
Příklad: Využití interaktivních metod spojování terminologických pojmů, doplňování tabulek a grafů apod.
3. **Reflexe.** Učitel se žákem uvažuje v učebnici o tom, čeho ve výuce dosáhli. Sjednocují a třídí poznatky, hodnotí dopad ošetrovatelského postupu na klienta – nemocného člověka.
Příklad: Využití interaktivních metod „pětílístek“, vedení rozhovoru s klientem apod.

Neméně důležitou součástí jsou pro žáka i kladené otázky v oblasti environmentální výchovy, která souvisí s ošetrovatelskou péčí.

Podle našeho názoru chyběla na trhu takto strukturovaná učebnice, která by akceptovala žákovu kreativitu, styl jeho učení a kritické myšlení vůbec, zvláště na úrovni středního vzdělávání zdravotnických oborů. Pokud vám učebnice pomůže při studiu, pak splnila účel. Autorský kolektiv přivítá jakékoliv vaše náměty a připomínky pro vytváření dalších učebních materiálů. Prosím, použijte e-mailovou adresu jitka.huskova@szs.uhedu.cz.

Mgr. Jitka Hůsková

Příjemci ošetrovatelské péče

Příjemci ošetrovatelské péče jsou pacienti, klienti nebo konzumenti.

Úkol – Za pomoci vyučujícího doplň jednotlivé charakteristiky k uvedeným pojmům.

klient – konzument – pacient

Jsou to jednotlivci či skupiny využívající zdravotnických služeb nebo produktů zdravotnické péče.

Je to osoba, která očekává nebo využívá medicínskou léčbu nebo péči. Slovo je latinského původu a znamená utišení, zklidnění, snášení, jedná se o tradiční označení osoby přijímající zdravotnickou péči.

Je to osoba přijímající radu nebo služby jiných, kteří jsou kvalifikováni a tyto služby poskytovat.

Úkol – Čím se podle Tebe liší jednotlivá označení?

Základní principy ošetrovatelství

Úkol – Ke každému cíli ošetrovatelství napiš svůj komentář, jak tomu rozumíš.

Pomáhat jednotlivci, rodině a skupině dosáhnou zdraví a pohodu v souladu s jejich prostředím.

Poskytovat odbornou péči.

Vytvořit z člověka aktivního účastníka v péči o své zdraví.

Podporovat soběstačnost člověka v péči o sebe sama.

Provádět prevenci nemocí.

Snižovat negativní vliv onemocnění na celkový stav člověka.

Uspokojovat potřeby u osob tělesně a duševně nemocných, lidí nevyléčitelně nemocných.

Podstatné znaky ošetrovateľského povolání

Úkol – Ke každému znaku napiš svůj komentář, jak tomu rozumíš.

Práce s lidmi. Práce zdravotníka má sociální charakter, je zde velký tlak na psychiku a na osobní vlastnosti člověka.

Psychická a fyzická náročnost práce. Náročnost na pohybový aparát, psychiku, zátěž zraku, sluchu, pozornosti, paměť, myšlení. Náročnost se může zvyšovat podle typu a charakteru jednotlivých oddělení, např. jednotky intenzivní péče, oddělení šestinedělí, oddělení dlouhodobé péče o chronicky nemocné apod.

Potřeba spolupráce s ostatními zdravotnickými pracovníky. Ošetrování nemocného má vždy týmový charakter. Je nutná spolupráce s dalšími zdravotnickými profesemi. Každý člen týmu je zodpovědný za svou práci podle kompetencí. Nedbalost naruší celý systém práce v týmu a může znamenat a vyvolat závažné následky.

Práce ve směnném provozu. Ranní, odpolední a noční služby, práce o víkendech a svátcích...

Potřeba vědomostí, dovedností a dalšího vzdělávání. Důkladná příprava na povolání (vzdělání, sebevzdělání, praktické a odborné vědomosti). Odborné vědomosti, dovednosti si musí zdravotník neustále doplňovat. K jeho důležitým vlastnostem patří schopnost jednat s lidmi, odhadnout situaci, převzít odpovědnost za rozhodnutí v péči.

Dodržování mlčenlivosti. Všichni zdravotníci včetně zdravotnického asistenta jsou povinni ze zákona dodržovat mlčenlivost.

Úkol – Jaké výhody a nevýhody má práce ve směnném provozu. Pracujte ve dvojicích.

Výhody

Nevýhody

Charakteristické rysy moderního ošetrovatelství

- 1. Individualizovaná péče a komplexní přístup k nemocnému** – individualizovaná péče je založena na komplexním (holistickém) přístupu k nemocnému. Na základě této péče sestra uspokojuje potřeby zdravého i nemocného jedince metodou ošetrovateľského procesu.
- 2. Preventivní charakter ošetrovateľské péče** – důležité pravidlo zní, že **prevence je vždy levnější než léčba!**

3 Současné vzdělávání zdravotnických pracovníků

Obecné cíle pro žáky

Žák:

- Analyzuje jednotlivé typy vzdělávání zdravotníků ve vztahu k odborným kompetencím podle aktuální legislativy.

Ošetrovatelský tým tvoří řada profesí, které se podílí realizací svých kompetencí na ošetřování nemocného. Kompetence jednotlivých zdravotnických pracovníků vychází z platné legislativy, která určuje práci bez odborného dohledu a práci pod odborným dohledem. Úroveň kompetencí a odpovědnost za práci je dána stupněm dosaženého vzdělání, specializace a celoživotního vzdělávání zdravotnického pracovníka.

Úkol – Za pomoci vyučujícího doplň jednotlivé stupně vzdělání.

středoškolské vzdělání			univerzitní vzdělání			specializační studium		

Úkol – Má zdravotník povinnost vzdělávat se i po ukončení studia? Z dostupných zdrojů zjisti o dané problematice co nejvíce informací. Bude se to týkat i Tebe?

Úkol – Na trhu jsou dostupné různé časopisy se zdravotnickou tematikou. Zjisti jejich názvy a porovnej je. Zejména rozliš časopisy určené pro zdravotníky a pro laickou veřejnost.

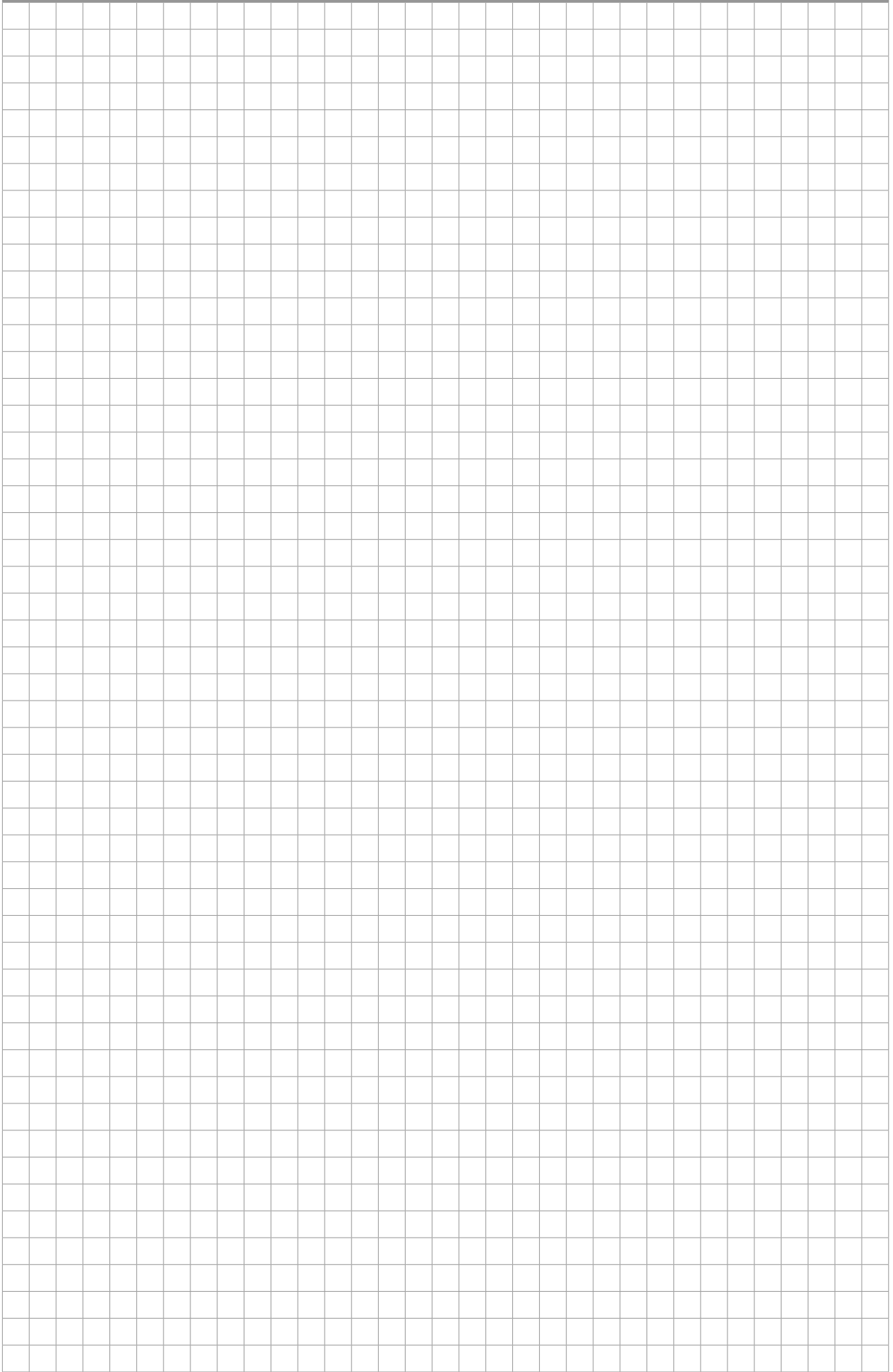
+

Vybrané kapitoly z etického kodexu sester

Etický kodex používá název **sestra**. Jednotlivé citace jsou totožné i pro zdravotnického asistenta.

Úkol – Ke každému znaku napiš svůj komentář, jak tomu rozumíš (citován <i>Etický kodex sestery</i>).	
Potřeba zdravotní péče je všeobecná. Se zdravotní a ošetrovatelskou péčí jsou nerozlučně spjaty respekt k lidskému životu, důstojnost a lidská práva. Zdravotní péči je třeba poskytovat bez ohledu na národnost, rasu, víru, věk, pohlaví, politické přesvědčení a sociální postavení.	
Sestra poskytuje péči jednotlivci, rodině a společnosti a spolupracuje v tom i s reprezentanty jiných oborů.	
Sestra chrání informace o osobních poměrech pacienta, považuje je za důvěrné a svědomitě hodnotí, v jakém rozsahu a komu může tyto důvěrné informace předat.	
Sestra při poskytování péče respektuje životní hodnoty a obyčejy jednotlivce i jeho právo na sebeurčení.	
Sestra usiluje o nejvyšší možný standard ošetrovatelské péče v mezích možností dané situace.	
Sestra spolupracuje s jinými profesionály zdravotní péče, uznává a respektuje jejich přínos a vyvíjí úsilí o patřičnou úroveň morálních vztahů zdravotnického týmu.	
Sestra provádí zodpovědně indikovanou odbornou péči, ale odepře účast na jednání, které odporuje etice či jejímu svědomí.	
Sestra má pro výkon své profese morální předpoklady a příslušné odborné znalosti a využívá každé vhodné příležitosti k udržení a ke zvýšení profesionálních znalostí a způsobilosti.	
Sestra se svým příkladným chováním hraje velkou roli při zavádění žádoucích mravních zásad a kritérií do ošetrovatelské praxe.	
Sestra se se spoluobčany a ostatními zdravotníky zodpovědně podílí na iniciativním uspokojování bio-psycho-sociálně-ekologických potřeb veřejnosti.	
Sestra se podílí na objektivní informovanosti veřejnosti v oblasti zdraví a všech aspektů, které mohou zdraví ovlivnit.	

Vlastní zápisy žáka k výkladu učitele

A large grid area for student notes, consisting of many small squares. The grid starts after the section header and extends to the bottom and sides of the page.

Příklad:

- ▶ ošetrovací jednotka pro děti / ošetrovací jednotka pro dospělé
- ▶ ošetrovací jednotka chirurgická / ošetrovací jednotka interní
- ▶ ošetrovací jednotka standardní / ošetrovací jednotka intenzivní péče

Úkol – Máš svůj osobní zážitek z návštěvy ošetrovací jednotky v nemocnici? Popiš ho.

Pozitivní zážitek:

Negativní zážitek:

4.2 Stavební uspořádání standardní ošetrovací jednotky

Standardní ošetrovací jednotka má zpravidla 20–25 lůžek pro nemocné. Stavební uspořádání a interiér by měl navrhnout architekt, který zná provoz nemocničního prostředí. Zná potřeby a požadavky nemocného v nemoci a potřeby a požadavky ošetrujícího personálu. Platí to zejména pro otevírání nových a rekonstruovaných jednotek. Stavební uspořádání by mělo zajistit bezpečnost, komfort pro poskytování péče, zázemí pro nemocné a personál.

Bezpečnost klientů a personálu

Ošetrovací jednotka splňuje:

- ▶ Komunikační chodby ošetrovací jednotky a navazující únikové východy a výtahy umožní rychlou evakuaci nemocných a únik personálu před požárem, zatopením či jinou nehodou.
- ▶ Podlahy zajistí prevenci pádu a zranění klienta i ošetrovatelského personálu.
- ▶ Jednotlivé součásti ošetrovací jednotky jsou větratelné, prostorné, dobře osvětlené, omyvatelné a dezinfikovatelné, případně i klimatizované. Je možné udržet pořádek a čistotu v mezích hygienické normy.
- ▶ Hygienický vstup a výstup na jednotlivé součásti ošetrovací jednotky (tj. respektování přístupu veřejnosti, návštěv na jednotku, přístup pro zajištění výživy nemocných, přístup pro zdravotnický materiál a prádlo, přístup pro personál, výstup pro znečištěný a kontaminovaný odpad z ošetrovací jednotky apod.) umožní snížit rizika přenosu nemocničních nákaz.
- ▶ Dostatek prostor pro skladování zdravotnického materiálu a techniky.

■ Co je to nemocniční nákaza?

Komfort pro poskytování lékařské a ošetrovatelské péče

Ošetrovací jednotka umožňuje:

- ▶ bezpečný přístup k nemocnému

Příklady:

- ▶ Ošetrovací jednotka je bezbariérová.
- ▶ Prostory pokojů a lůžek nemocných jsou přístupné ze tří stran.
- ▶ Otevírání dveří z pokojů, koupelen a WC je směrem ven.
- ▶ Vyšetřovny jsou upraveny a vybaveny k vyšetřování nemocného lékařem podle oboru a specializace.
- ▶ Navigace, označení součástí ošetrovací jednotky je jednoduché, účelné a slouží i handicapovaným klientům.

Úkol – Zdůvodni jednotlivé příklady bezpečného přístupu k nemocnému.

Ošetrovací jednotka je bezbariérová.

Prostory pokojů a lůžek nemocných jsou přístupné ze tří stran.

Otevírání dveří z pokojů, koupelen a WC je směrem ven.

Zázemí pro nemocné

Ošetrovací jednotka umožňuje:

- ▶ uspořádání pokoje má důstojné prostředí – k odpočinku, přirozené aktivitě v nemoci a uspokojení hygienických potřeb
- ▶ optimální „fyzično“ – tedy barva malby, navigace a potřebné informace, místo pro rodinu, osvětlení na pokoji, výhled z okna pokoje...
- ▶ soukromí pro nemocné nebo jejich příbuzné při vyšetřování a rozhovorech
- ▶ adekvátní spojení s nemocným a personálem prostřednictvím signalizačního zařízení nebo centrálního monitorování

Zázemí pro zdravotnický personál

Ošetrovací jednotka umožňuje:

- ▶ vhodné situování denní místnosti, šaten, inspekčních pokojů a jejich dostupnost k ošetrovací jednotce

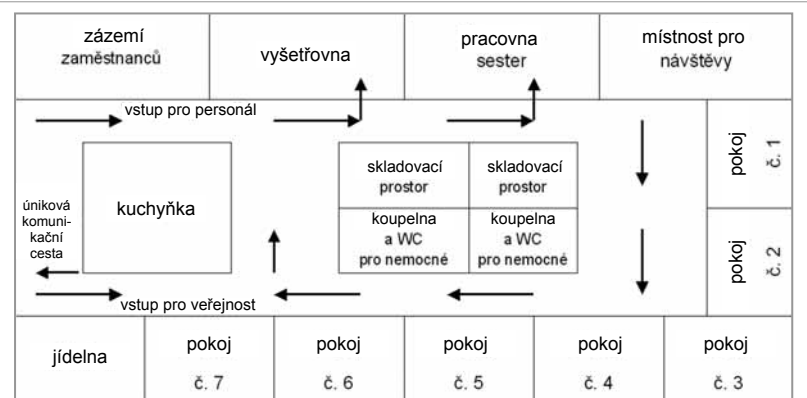
Stavební uspořádání

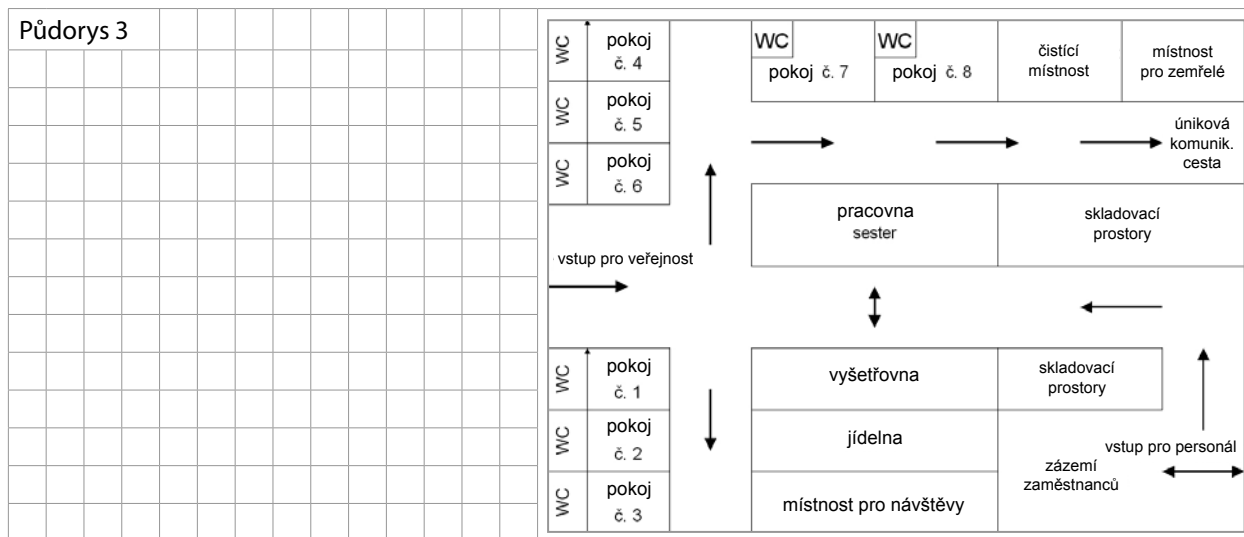
Úkol – Vytipuj podle jednotlivých schémat výhody a nevýhody stavebního uspořádání (kruhové, křížové, jednostranné uspořádání).

Půdorys 1

Půdorys 2

Součásti standardní ošetrovací jednotky

Příklady:

Pokoj pro dospělé klienty

Mohl by být vybaven:	
Kolik by měl mít pokoj lůžek pro nemocné?	

Pokoj pro dětské klienty

Mohl by být vybaven:	

Vyšetřovna (pracovna lékaře)

Mohla by být vybavena:	

Pracovna pro ošetrovatelský tým (pracovna sestry, sesterna)

Mohla by být vybavena:	

Místnost pro očištění použitých pomůcek (čistící, dekontaminační místnost)

Mohla by být vybavena:	

Jídelna pro nemocné

Mohla by být vybavena:	